

undvære, og som kunne oppebæres af almuen med lempe. Det sidste skal nok ikke tages for bogstaveligt. Over hele Danmark blev i hvert fald klokkekobber, jernfang og knebler oppebåret og smeltet om 1528-29, som det ses af de bevarede regnskaber (Rigsarkivet). Dog valgte kirkeværgerne i flere tilfælde at beholde den skyldige klokke mod at yde en tilsvarende mængde kobber, »som hun vog«.

Mikael Venge

Kari Tarkiainen: »Vår Gamble Arffiende Ryssen«. Synen på Ryssland i Sverige 1595-1621 och andra studier kring den svenska Rysslandsbilden från tidigare stormaktstid. Studia Historica Upsaliensia nr. 54, Uppsala, 1974. 103 s.

Dr. Tarkiainen har i sin disputats taget et lidet dyrket tema, nemlig undersøgelse af ét folks holdninger til et andet, op til nærmere drøftelse. Han fastslår sit emne som »åsikterna om Ryssland som sådana i övre samhällsskikten i Sverige omkring 1595-1621«. I spørgsmålet om de svenske holdningers tilblivelsesproces skelner forfatteren mellem den af øvrigheden styrede opinionsdannelse, f. eks. som led i den politiske propaganda, og den spontane spredning. I praksis viser det sig dog vanskeligt at holde de to former ude fra hinanden, dels fordi der forekom mange blandingsformer, og dels fordi kildematerialet næsten udelukkende dækker den første. Det er derfor denne, der først og fremmest er genstand for undersøgelsen. Forfatteren fastslår, at den svenske ledelse betragtede russerne som stædige og upålidelige forhandlere, som man – med Karl IX's ord – skulle drive »på bådhe medh onde och gode«, mens man var tilbøjelig til at betragte den russiske religion og hele kultur som et perverteret vrængbillede af den vesteuropæiske livsform.

Det er fortjenstfuldt, at dr. Tarkiainen har taget fat på et så jomfrueligt forskningsfelt som holdnings- og opinionsundersøgelser i den tidlige nytid; men det udelukker dog ikke, at der kan rejses indvendinger mod såvel hans metode som hans resultater. Det føles først og fremmest som en mangel, at forfatteren ikke gør noget alvorligt forsøg på at udskille den af regeringen propagerede opfattelse fra det, han kalder den spontane spredning, men opfatter det hele som et »manifest« udtryk for holdningen til russerne. Dette får eksempelvis den konsekvens, at selv forhandlingstaktiske overvejelser opfattes som udtryk for en særlig holdning til russerne (s. 56). Præcis de samme overvejelser kan man finde i Oxenstiernas brev 1633, 4/2 til rådet – men her er det blot danskerne, det drejer sig om! Sådanne overvejelser siger måske derfor mere om den svenske ledelses forhandlingstaktik i almindelighed end om dens holdning overfor russerne i særdeleshed. I det hele synes forfatterens referenceramme vel snæver, og hans på sekundær litteratur baserede afsnit om den almeneuropæiske opfattelse hjælper kun lidt derpå. – Disse indvendinger skal dog ikke skjule, at dr. Tarkiainens doktorafhandling inden for sine begrænsninger repræsenterer et fornemt stykke forskning på et lidet opdyrket, men betydningsfuldt felt.

Knud J. V. Jespersen

Ulf Sjödel: Riksråd och kungliga råd. Rådskarriären 1602-1718. Bibliotheca historica Lundensis XXXVIII. C. W. K. Gleerup, Lund, 1975. 98 s.

På sin vis kan dr. Sjödells undersøgelse af den svenske rådskarriere i stormagtstiden siges at give hans tidligere undersøgelser (fra 1966) over det politiske forhold mellem kongemagt og høj Aristokrati forud for enevældens etablering 1680 bredere perspektiver.

Det svenske rigsråd var jo ikke som det danske »permanent verksam (som) regerings-konselj«, og myndigheden til at udpege råder lå udelt hos kongen. Uden her at kunne gå i enkeltheder markerer netop enevældens indførelse et klart skel mellem aristokratiets – omend ikke ubrudte – glansperiode og det karolinske enevældes bureaukratiske råd, bl. a. rekrutteret fra lavadelige embedsmandskredse. Rådsværdigheden og topembedsbesiddelse er i periodens første halvdel politiske funktioner, hvorimod sæde i det kongelige råd under enevælden normalt blev kronen på en lang og mere homogen embedskarriere end forud. I overensstemmelse hermed steg rådskredeens gennemsnitsalder stærkt under enevælden.

Bogen er i sit anlæg og sin form meget teknisk. Den leverer en række værdifulde enkeltresultater eller underbygger tidligere antagelser, ikke mindst når resultaterne til tidens fylde lader sig tolke i bredere europæisk sammenhæng; den er da også fra forfatterens side tænkt som forstudie til en undersøgelse af 'adelen som ämbetsstånd under stormakts-tiden' (s. 81). På den anden side er det klart, at prosopografiske specialundersøgelser som denne (med den dertil hørende statistiske databehandling) kræver en særdeles finmasket problemformulering. Dr. Sjödel har i praksis lagt afgørende vægt på rådskarrierernes administrative aspekter, hvorimod sociale og økonomiske kriterier (godsbesiddelse, formue, familieband, der vilde have gjort en sammenligning med det snævre, danske rådsoligarki under adelsvælden lettere) skydes noget i baggrunden. På tilsvarende måde fortøner sammenhængen mellem det administrative behov for specialisering og det enevældige, politiske system sig noget, fordi undersøgelsen i for høj grad isoleres fra sin europæiske sammenhæng. Den manglende specialisering, som karakteriserer højaristokratiet som modsætning til enevældens teknokrater er et almeneuropæisk fænomen, men ikke nødvendigvis en brist i det aristokratiske, politiske system; den bliver det først, fordi statsmagtens og skattestatsens voldsomme ekspansion sprænger det ældre, aristokratisk færdede system indefra.

E. Ladewig Petersen

Lars Ekholm: Svensk krigsfinansiering 1630–1631. Studia Historica Upsaliensia 56, Uppsala, 1974. 42 s.

Roland Nordlund: Krig på avveckling. Sverige och tyska kriget 1633. Studia Historica Upsaliensia 57, Uppsala, 1974. 61 s.

Disse to afhandlinger sammenfatter de to forfatters doktorarbejder, hvoraf dele tidligere er offentliggjort. De er resultat af arbejde indenfor det uppsaliensiske forskningsprojekt, »Sociala och statsfinansiella problem i 1600-talets svenska samhälle«, hvor finansieringen af den svenske krigsførelse i Tyskland i længere tid har været genstand for en systematisk analyse. De beskæftiger sig hver især med en kritisk periode i det svenske engagement: dr. Ekholm analyserer finansieringsforholdene i den vanskelige opbygningsfase 1630–31, og dr. Nordlund undersøger den finansielle baggrund for den afviklingspolitik, som Oxenstierna søgte at føre igennem i den måske endnu vanskeligere fase efter Gustav II Adolfs død. Tilsammen giver de to afhandlinger os således indblik i to yderpunkter i den svenske krigsfinansiering.

Det var et hovedpunkt i og – henset til Sveriges forholdsvis beskedne ressourcer – næsten en livsbetingelse for den svenske interventionspolitik, at krigen skulle føde sig selv – finansieres af krigsområderne – uden væsentlig tilførsel af svenske ressourcer. En afklaring af, om denne politik lykkedes, bliver derfor også et hovedpunkt i dr. Ekholms undersøgelse. På grundlag af en detaljeret analyse af krigsregnskaberne kan forfatteren fastslå,